

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

સુરેશ ચંદ્ર નન્હોરિયા

વિરુદ્ધ

રાજેન્દ્ર રાજક અને અન્યો

સપ્ટેમ્બર ૧૪, ૨૦૦૬

[અરિજીત પાસાયત અને લોકેશ્વર સિંહ પંતા]

સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮-કલમ ૧૧૫-સિવિલ રિવિઝન એપ્લિકેશન-ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તાને કોઈ નોટિસ જારી કર્યા વિના માત્ર અરજદારના વકીલની સુનાવણી કરીને અપીલકર્તા સામે પ્રતિકૂળ આદેશ પસાર કર્યો-સિવિલ રિવિઝનના નિકાલ પહેલાં નોટિસ જારી ન કરવી-અધિકાર-

રાખવામાં આવે છે, અયોગ્ય-તે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન છે-
વહીવટી કાયદો-કુદરતી ન્યાય.

કલમ ૧૧૫, સી. પી. સી. હેઠળ સિવિલ રિવિઝન અરજીનો નિકાલ કરતી વખતે, ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તાને કોઈ નોટિસ જારી કર્યા વિના માત્ર અરજદારના વકીલની સુનાવણી કરીને અપીલકર્તા સામે પ્રતિકૂળ આદેશ પસાર કર્યો હતો. જો કે સમીક્ષા અરજી ખાસ કરીને એ તરફ ધ્યાન દોરતી દાખલ કરવામાં આવી હતી કે નાગરિક પુનરાવર્તનના નિકાલ પહેલાં કોઈ નોટિસ જારી કરવામાં આવી ન હતી, ઉચ્ચ અદાલતે તે પાસાને ધ્યાનમાં લીધું ન હતું અને સમીક્ષા અરજીને ફગાવી દીધી હતી. વર્તમાન અપીલમાં પડકાર એ હાઈકોર્ટ દ્વારા સિવિલ રિવિઝન તેમજ સમીક્ષા અરજીમાં પસાર કરાયેલા આદેશને છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા, અદાલતે

ઠરાવ્યું: ૧.૧. હાઈકોર્ટના આદેશનું અવલોકન પોતે જ દર્શાવે છે કે માત્ર અરજદારના વકીલની વાત સાંભળવામાં આવી હતી. અપીલકર્તાને કોઈ નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી અને/અથવા તે આપવામાં આવી હતી તેનો પણ કોઈ ઉલ્લેખ નથી. તેમના માટે પ્રતિકૂળ ચુકાદો આપા પ્રતિકૂળ ચુકાદા પહેલાં નોટિસ

જારી કર્યા વિના પણ નાગરિક પુનરાવર્તનનો નિકાલ કરીને કરવામાં આવ્યો હતો.આ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું સ્પષ્ટ ઉદ્ધંધન છે.[૧૭૯-ઈ]

૧.૨.કુદરતી ન્યાય એ નિષ્પક્ષતા અને વાજબીતાનું અવિભાજ્ય ઘટક છે.એવું પણ કહેવામાં આવે છે કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોને કાયદાના ખાલી અંતરાયોમાં વાંચવું આવશ્યક છે, સિવાય કે તેનાથી વિપરીત સ્પષ્ટ આદેશ હોય.કુદરતી ન્યાય એ ન્યાયી ચુકાદાનો સાર છે, જે પરંપરા અને અંતઃકરણમાં ઊંડા મૂળ ધરાવે છે, જેને મૂળભૂત ગણવામાં આવે છે.કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવાનો હેતુ ન્યાયની નિષ્ફળતાને અટકાવવાનો છે.[૧૭૯-એફ; ૧૮૦-બી]

ફૂપર વર્સીસ વેન્ડ્સવર્થ બોર્ડ ઓફ વર્ક્સ, (૧૯૬૩) ૧૪૩ ઈ. આર. ૪૧૪ અને મુદ્દોહ વર્સીસ એબરડિન, (૧૯૭૧) (૨ ઓલ ઈ. આર. ૧૨૭૮, નો ઉલ્લેખ.

૨. સિવિલ રિવિઝન અને સમીક્ષા અરજીમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશો તે મુજબ રદ કરવામાં આવે છે અને અપીલકર્તાને યોગ્ય નોટિસ આપ્યા પછી ગુણદોષ પર નવેસરથી વિચારણા માટે આ બાબત હાઈકોર્ટને મોકલવામાં આવે છે.[૧૮૦-સી]

દીવની અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર:સિવિલ અપીલ નંબર ૪૧૩૯/૨૦૦૬.

મધ્ય પ્રદેશ હાઈકોર્ટના ૨૩/૪/૨૦૦૪ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી,
એમ. સી. સી. નંબર ૫૭૪/૨૦૦૪ માં જબલપુર ખાતેની બેન્ય.

અપીલકર્તા માટે રાજવેનકટપ્પા નાયક, રાજા રાઘવેન્દ્ર નાયક, એસ. કે.
ટંડન અને રામેશ્વર પ્રસાદ ગોયલ.

પ્રતિવાદીઓ માટે અનૂપ જી. ચૌધરી, જૂન ચૌધરી, કે. કે. મોહન, બી.
એસ. બંથિયા અને વિક્રાંત સિંહ.

અદાલતનો ચુકાદો આમના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

ન્યાયાધીશ અરિજીત પાસાયત. રજા આપવામાં આવી છે.

આ અપીલમાં પડકાર એ છે કે સિવિલ રિવિઝન નંબર ૧૪૪/૨૦૦૩ માં
૭/૨/૨૦૦૩ ના ચુકાદા અને આદેશ અને જબલપુર ખાતે મધ્ય પ્રદેશ
હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા (સમીક્ષા અરજી) વિવિધ

સિવિલ નંબર ૫૭૪/૨૦૦૪ માં ૨૩/૪/૨૦૦૪ ના આદેશને પડકારવામાં આવ્યો છે.

અપીલના સમર્થનમાં વિવિધ મુદ્દાઓ ઉઠાવવામાં આવ્યા હોવા છતાં, પ્રાથમિક વલણ એ હતું કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ (ટૂંકમાં 'સી. પી. સી.') ની કલમ ૧૧૫ હેઠળ દાખલ કરાયેલ સિવિલ રિવિઝનને વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા અપીલકર્તાને નોટિસ જારી કર્યા વિના પણ મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. સિવિલ રિવિઝનમાં વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને જાણ્યા પછી, સમીક્ષા અરજી ખાસ કરીને નિર્દેશ કરીને દાખલ કરવામાં આવી હતી કે સિવિલ રિવિઝનના નિકાલ પહેલાં કોઈ નોટિસ જારી કરવામાં આવી નથી. ઉચ્ચ અદાલતે ઉપર નોંધ્યું તેમ જ નકારી કાઢ્યું હતું.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે સમીક્ષા અરજીમાં સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે નોટિસ વિના ૭/૨/૨૦૦૩ તારીખનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. હકીકતમાં કોઈ નોટિસ જારી કરવામાં આવી હોવાનું કોઈ તારણ નોંધવામાં આવ્યું નથી. કમનસીબે, ઉચ્ચ અદાલતે આ પાસાને ધ્યાનમાં લીધો ન હતો અને સમીક્ષા અરજીને ફગાવી દીધી હતી. તે પણ રજૂ કરવામાં આવે છે કે પુનરાવર્તન જાળવવા યોગ્ય ન હતું.

બીજી તરફ પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ભલે તે હકીકત હોઈ શકે કે નાગરિક પુનરાવર્તનના નિકાલ પહેલાં નોટિસ જારી કરવામાં આવી ન હતી, તેમ છતાં કાયદામાં યોગ્ય સ્થિતિ નોંધવામાં આવી હોવાથી આદેશો કોઈપણ હસ્તક્ષેપની બાંહેધરી આપતા નથી.

હાઈકોર્ટનો આદેશ નીચે મુજબ છે:

" XXX XXX XXX

ટ્રાયલ કોર્ટે સ્પષ્ટપણે આદેશ VII નિયમ ૧૧ (ડી) સી. પી. સી. ની જોગવાઈઓનું ખોટું અર્થઘટન કર્યું છે. આ નિયમ હેઠળ દાવાને નકારી શકાય છે જ્યાં દાવો "દાવાના નિવેદનમાંથી કોઈપણ કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત હોવાનું જણાય છે".અહીં તો હુલ્લડ જેવી સ્થિતિ છે.વાદીએ માલિકી હક અને મનાઈ હુકમની ઘોષણા માટે દાવો દાખલ કર્યો છે અને એમ. પી. જમીન મહેસૂલ સંહિતા, ૧૯૫૮ની કલમ ૨૫૦ હેઠળ મહેસૂલ અદાલતના નિર્ણયને ધ્યાનમાં લીધા વિના તે હંમેશા દીવાની અદાલત દ્વારા નક્કી કરી શકાય છે.

પુનરાવર્તનની મંજૂરી છે ".

આદેશનું અવલોકન પોતે જ દર્શાવે છે કે માત્ર અરજદારના વકીલની વાત સાંભળવામાં આવી હતી.વર્તમાન અપીલકર્તાને કોઈ નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી અને/અથવા તે આપવામાં આવી હતી તેનો પણ કોઈ ઉલ્લેખ નથી.તેમના માટે પ્રતિકૂળ ચુકાદો આપા પ્રતિકૂળ ચુકાદા પહેલાં નોટિસ જારી કર્યા વિના પણ નાગરિક પુનરાવર્તનનો નિકાલ કરીને કરવામાં આવ્યો હતો.આ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન છે.

કુદરતી ન્યાય એ નિષ્પક્ષતા અને વાજબીતાનું અવિભાજ્ય ઘટક છે.એવું પણ કહેવામાં આવે છે કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોને કાયદાના ખાલી અંતરાયોમાં વાંચવું આવશ્યક છે, સિવાય કે તેનાથી વિપરીત સ્પષ્ટ આદેશ હોય.કૂપર વર્સિસ વેન્ડ્સવર્થ બોર્ડ ઓફ વર્ક્સ, ૧૯૬૩ (૧૪૩) ઈઆર ૪૧૪ ના પ્રખ્યાત કેસમાં, સિદ્ધાંત આ રીતે જણાવવામાં આવ્યો હતો:

"પોતાનો બચાવ કરવા માટે આદમને બોલાવવામાં આવ્યો તે પહેલાં ભગવાને પણ તેને સજા આપી ન હતી.'ભગવાન કહે છે, 'આદમ', 'તું ક્યાં છે' મેં તને જે વૃક્ષ ખાવાની આજ્ઞા આપી હતી તેમાંથી તેં ખાધું નથી.

ત્યારથી આ સિદ્ધાંતને છાંટવામાં આવ્યો છે, તેનું સન્માન કરવામાં આવ્યું છે અને શુદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે, જે તેની સામગ્રીને સમૃદ્ધ બનાવે છે.મુલોહ વર્સિસ એબરડિન ૧૯૭૧ (૨) ઓલ ઈ.આર. ૧૨૭૮ માં, એવું કહેવામાં આવ્યું હતું:

"પોતાના બચાવમાં સાંભળવાનો માણસનો અધિકાર એ સૌથી પ્રાથમિક રક્ષણ છે.

કુદરતી ન્યાય એ ન્યાયી ચુકાદાનો સાર છે, જે પરંપરા અને અંતઃકરણમાં ઊંડા મૂળ ધરાવે છે, જેને મૂળભૂત ગણવામાં આવે છે.કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવાનો હેતુ ન્યાયની નિષ્ફળતાને અટકાવવાનો છે.

માત્ર તે જ આધાર પર, અપીલ મંજૂર થવાને પાત્ર છે.સિવિલ રિવિઝન અને સમીક્ષા અરજીમાં વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આદેશને તે મુજબ રદ કરવામાં આવે છે અને અપીલકર્તાને યોગ્ય નોટિસ આપ્યા પછી ગુણદોષ પર નવેસરથી વિચારણા માટે આ બાબત હાઈકોર્ટને મોકલવામાં આવે છે.અપીલની મંજૂરી છે.કોઈ ખર્ચ નહીં.

અપીલને મંજૂરી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.